

ಪೋಷಕತ್ವ ವಂಚಿತ ಮಕ್ಕಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸರ್ಕಾರ ನೀಡಿರುವ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಮತ್ತು ಪುನರ್ವಸತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು: ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ

ರಾಘವೇಂದ್ರ ಎಚ್. ಸಿ

ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ

Abstract:

ಆರೋಗ್ಯ ಸಮಸ್ಯೆ, ಅಕಾಲಿಕ ಮರಣ ಹಾಗೂ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಘಟನೆಗಳಿಂದ ಪೋಷಕರನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಮಕ್ಕಳು ಸೂಕ್ತ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಪೋಷಣೆ ಇಲ್ಲದೆ ಪೋಷಕತ್ವ ವಂಚಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಮಕ್ಕಳ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಪೋಷಣೆಗೆ ಇರುವ ಏಕೈಕ ಕಾಯ್ದೆಯೇ ಮಕ್ಕಳ ನ್ಯಾಯಕಾಯ್ದೆ-2015. ಈ ಕಾಯ್ದೆಯ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಪುನರ್ವಸತಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತೆ ನೀಡಿ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ನೀಡಿ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ತರುವುದೇ ಈ ಕಾಯ್ದೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಪೋಷಕತ್ವ ವಂಚಿತ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರವು ನೀಡಿರುವ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಮತ್ತು ಪುನರ್ವಸತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

Keywords: ಪೋಷಕತ್ವ ವಂಚಿತ ಮಕ್ಕಳು, ಮಕ್ಕಳ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಮಕ್ಕಳ ನ್ಯಾಯಕಾಯ್ದೆ-2015, ಮಕ್ಕಳ ರಕ್ಷಣೆ, ಪುನರ್ವಸತಿ.

ಪೀಠಿಕೆ

ಕೋವಿಡ್-19 ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕವು ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಹದಿಹರೆಯದವರು ಸೇರಿದಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯದ ಮೇಲೆ ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಬೀರಿದೆ. ಸವಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ದುಃಖ, ಭಯ, ಅನಿಶ್ಚಿತತೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಭದ್ರತೆ ಉಂಟಾಗಿ, ಪೋಷಕರನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದರು. ನೂರಾರು ಕುಟುಂಬಗಳು ಬೀದಿಗೆ ಬಂದವು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮ ನೇರವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯದ ಮೇಲೆ ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿದವು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮ ನೇರವಾಗಿ ಸಂಭವಿಸಿದ್ದು ಕೋವಿಡ್-19 ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಭಾರತ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಇಡೀ

ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಅನೇಕ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಪೋಷಕರನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಬೀದಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಪಂಚದಾದ್ಯಂತ 35 ದಶಲಕ್ಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆಯ ಅಗತ್ಯವಿದೆ ಮತ್ತು 20 ದಶಲಕ್ಷ ಮಕ್ಕಳು ಪೋಷಕರು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಪಾಲಕರಿಲ್ಲದೆ ಪರದಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕೋವಿಡ್-19 ಲಾಕ್‌ಡೌನ್ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಆರು ತಿಂಗಳ ಹೆಣ್ಣು ಮಗು ತಂದೆಯಿಂದಲೇ ದೌರ್ಜನ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿದೆ. ಪೋಷಕರ ಆರೈಕೆಯಿಂದ ವಂಚಿತರಾದ ಮಕ್ಕಳು ದೈಹಿಕ, ಮಾನಸಿಕ, ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾನಿಯನ್ನು

Please cite this article as: ರಾಘವೇಂದ್ರ ಎಚ್. ಸಿ. (2024). ಪೋಷಕತ್ವ ವಂಚಿತ ಮಕ್ಕಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸರ್ಕಾರ ನೀಡಿರುವ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಮತ್ತು ಪುನರ್ವಸತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು: ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ. ಸೃಜನಿ: ಇಂಡಿಯನ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಇನ್ನೋವೇಟಿವ್ ರೀಸರ್ಚ್ ಅಂಡ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್, 3(2), 21-26

ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು, ಹಿಂಸೆ, ನಿಂದನೆ, ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಮತ್ತು ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಹಾಕುವಂತಿಲ್ಲ.

ಶಾಲೆಗಳ ಮುಚ್ಚುವಿಕೆ, ಪಠ್ಯೇತರ ಮತ್ತು ಹೊರಾಂಗಣ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕೊರತೆ, ಬದಲಾದ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಮಲಗುವ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು, ಪೀರ್-ಟೈಮ್ ಕೊರತೆಯು ಏಕತಾನತೆ, ವೇದನೆ, ಕಿರಿಕಿರಿ ಮತ್ತು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ನರ-ಮನೋವೈದ್ಯಕೀಯ ರೋಗಲಕ್ಷಣಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿವೆ. 2020 ಮತ್ತು 2021ರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವದೆಲ್ಲೆಡೆ ನಡೆದ ಸಮೀಕ್ಷೆಗಳು ಒತ್ತಡ, ನಿದ್ರಾಹೀನತೆ, ಆತಂಕ ಮತ್ತು ಖಿನ್ನತೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಪೋಷಕರ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆ ಅಥವಾ ವಿಚ್ಛೇದನದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನಂತರ ಮಕ್ಕಳ ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವ ಮೂರು ದೊಡ್ಡ ಅಂಶಗಳು ಪೋಷಕರ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಸಮರ್ಥರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಕೂಲ ಸಂಘರ್ಷದ ಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಅವಧಿ ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಲಾದ ಪೋಷಕರ ಗುಣಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಪೋಷಕರು-ಮಗುವಿನ ಗುಣಮಟ್ಟ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು ಅದು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ವೈತರಿಕ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ 10,386 ಮಕ್ಕಳು ಕೋವಿಡ್-19 ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಇಲಾಖೆಯ ಮಾಹಿತಿಯಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ. ಕೋವಿಡ್-19 ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಶಾಲೆಗಳು ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಂತರದಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಬಿಟ್ಟು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಮಾಣ ಮೂರು ಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚು. 2018ರಲ್ಲಿ 1.8 ಪ್ರತಿಶತದಿಂದ 2020ರಲ್ಲಿ 5.3 ಪ್ರತಿಶತದವರೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಇದು ಖಿನ್ನತೆ, ಆತಂಕಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಮೊತ್ತೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಋಣಾತ್ಮಕ

ಪರಿಣಾಮವೆಂದರೆ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯು ಅದರಲ್ಲಿ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ ಮಾಧ್ಯಮವು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿ, ಮಕ್ಕಳು ಮೊಬೈಲ್ ಗೇಳು ಬೆಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಕಲಿಕೆಯಿಂದ ಹಿಂದೆ ಸರಿದು, ಮಕ್ಕಳು ದೈಹಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಇಲ್ಲದೇ, ಆನ್‌ಲೈನ್ ಆಟಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಮೊಬೈಲ್ ಗೇಳು ಬಿಡಸಲೆಂದೇ ಅನೇಕ ಮೊಬೈಲ್ ವ್ಯಸನ ಮುಕ್ತ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಇದರ ನಡುವೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಪೋಷಕತ್ವ ರಹಿತ ಮಕ್ಕಳ ಪೋಷಣೆ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ನೀಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಕೆಲವು ತುರ್ತು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತುರ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಜಾರಿ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಅಂತಹ ಮಕ್ಕಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಜಾರಿಮಾಡಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದೊಂದಿಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿ ಮಕ್ಕಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿದೆ.

ಪೋಷಕತ್ವ ವಂಚಿತ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರ ನೀಡಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತಾ ಯೋಜನೆಗಳು

ಫಾಸ್ಟರ್ ಕೇರ್ ಅಥವಾ ಪೋಷಕತ್ವ ಯೋಜನೆ

ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಪೋಷಣೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಮಕ್ಕಳು, ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಮರು ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ, ದತ್ತು ಮುಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೂ ದತ್ತು ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು, ಪೋಷಕತ್ವ ಯೋಜನೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಮಗುವಿನ ಜೈವಿಕ ಪೋಷಕರಲ್ಲದ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ, ಕೌಟುಂಬಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸುವ ಪರ್ಯಾಯ ಪೋಷಣಾ ಯೋಜನೆಯೇ ಪೋಷಕತ್ವ ಯೋಜನೆಯಾಗಿದೆ.

ಮಿಷನ್ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಡಿ ಪ್ರಯೋಜಕತ್ವ ಯೋಜನೆ

ಬಾಲನ್ಯಾಯ (ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲನೆ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣೆ) ಕಾಯ್ದೆ-2015, ಸೆಕ್ಷನ್ 15ರ ಅನ್ವಯ ಹಾಗೂ

ಬಾಲನ್ಯಾಯ (ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲನೆ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣೆ) ಮಾದರಿ ನಿಯಮಗಳು-2016ರ ನಿಯಮ 24ರ ಅನ್ವಯ ಪ್ರಾಯೋಜಕತ್ವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರಾಯೋಜಕತ್ವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಮಾರ್ಗಸೂಚಿ ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರದ ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ.ಮಮಇ159/ಮಭಾಬ2012/ ದಿನಾಂಕ 13/03/2013 ಅನ್ವಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕುಟುಂಬ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳಸಲು ಕೇಂದ್ರ ಪುರಸ್ಕೃತ ಪ್ರಾಯೋಜಕತ್ವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಪಾಲು 60% ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಪಾಲು 40% ಅನುದಾನವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಗುವು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವುದು ಮಗುವಿನ ಹಕ್ಕು ಎಂಬುದು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ. ಕುಟುಂಬದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಉತ್ತಮ ಪಡಿಸಲು ಮಕ್ಕಳು ದುಡಿಮೆಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ, ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ಹಾಗೂ ವೈದ್ಯಕೀಯ, ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರ, ವೃತ್ತಿ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಇತರೆ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. 2021-22ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಒಟ್ಟಾರೆ 3,682 ಫಲಾನುಭವಿಗಳಿಗೆ 3,09,38000/- ಪಿಎಫ್‌ಎಂಎಸ್ ಮೂಲಕ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮಿಷನ್ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಡಿ ಪ್ರಾಯೋಜಕತ್ವಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಇರುವ ಮಾನದಂಡಗಳು

ತಾಯಿ ವಿಧವೆ ಅಥವಾ ವಿಚ್ಛೇದಿತ ಅಥವಾ ಕುಟುಂಬದಿಂದ ಪರಿತ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೆ, ಮಕ್ಕಳು ಅನಾಥರಾಗಿದ್ದು, ವಿಸ್ತೃತ ಕುಟುಂಬದೊಂದಿಗೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಪೋಷಕರು ಮಾರಣಾಂತಿಕ ಕಾಯಿಲೆಯಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಪೋಷಕರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ದೈಹಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು

ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಅಸಮರ್ಥರಾಗಿದ್ದರೆ, ಬಾಲನ್ಯಾಯ-2015 ರ ಪ್ರಕಾರ ಪಾಲನೆ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣೆಯ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಮಕ್ಕಳು ಅಂದರೆ ಮನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಯಾವುದೇ ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿಕೋಪಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವರೂ, ಬಾಲಕಾರ್ಮಿಕರು, ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ ಸಂತ್ರಸ್ತ ಮಕ್ಕಳು, ಕಳ್ಳಸಾಗಣೆಗೆ ಒಳಗಾದ ಮಕ್ಕಳು, ಹೆಚ್‌ಐವಿ / ಎಡ್ಸ್ ಪೀಡಿತ / ಭಾದಿತ ಮಕ್ಕಳು/ ದೈಹಿಕ ಅಂಗವಿಕಲತೆಗುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳು/ ಕಾಣೆಯಾದ ಅಥವಾ ಓಡಿ ಹೋದ ಮಕ್ಕಳು/ ಬಾಲ ಭಿಕ್ಷುಕರು ಅಥವಾ ಬೀದಿಬದಿ ಮಕ್ಕಳು/ ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆ ಅಥವಾ ನಿಂದನೆ ಅಥವಾ ಬೆಂಬಲ ಮತ್ತು ಪುನರ್ವಸತಿ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಶೋಷಿತ ಮಕ್ಕಳು ಮಿಷನ್ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಡಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ವಿಶೇಷ ಪಾಲನಾ ಯೋಜನೆ

ಇದು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿದ್ದು, ಹೆಚ್‌ಐವಿ ಸೋಂಕಿತ ಮತ್ತು ಭಾದಿತ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವರ ಆರೈಕೆ, ಪೋಷಣೆಗಾಗಿ ಮಾಸಿಕ ರೂ. 1000 (ಒಂದು ಸಾವಿರ ಮಾತ್ರ) ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ ಸಾಮಾಜದ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ತರುವ ಉದ್ದೇಶ ಈ ಯೋಜನೆ ಹೊಂದಿದೆ.

ಪೋಷಕತ್ವ ವಂಚಿತ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪಿಎಂ ಕೇರ್ ಯೋಜನೆ

ಕೋವಿಡ್-19 ಸಾಂಕ್ರಮಿಕದಿಂದಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ಪೋಷಕರನ್ನು ಅಥವಾ ಬದುಕಿದ್ದ ಏಕ ಪೋಷಕರನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಅನಾಥರಾದ 18 ವರ್ಷದೊಳಗಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅಂಚೆ ಕಛೇರಿಯಲ್ಲಿ ಠೇವಣಿ ಇಡಲಾಗಿದ್ದು, ಮಗುವಿಗೆ 23 ವರ್ಷಗಳು ಪೂರ್ಣಗೊಂಡ ನಂತರ ರೂ.10.00 (ಹತ್ತು ಲಕ್ಷ) ಪರಿಪಕ್ವ ಮೊತ್ತ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. 18 ವರ್ಷ ತುಂಬುವವರೆಗೆ ಮಗುವಿನ ಪೋಷಣೆಗಾಗಿ ಮಾಸಿಕ ರೂ. 4000/- (ನಾಲ್ಕುಸಾವಿರ) ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರತಿ ಮಗುವಿಗೂ ಆಯುಷ್ಮಾನ್ ಭಾರತ್ ಆರೋಗ್ಯ ಕಾರ್ಡ್ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ನೆರವು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಬಾಲಸೇವಾ ಯೋಜನೆ

ಕೋವಿಡ್-19 ಸೋಂಕು 2019-20ನೇ ಸಾಲಿನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದು, ಸೋಂಕು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿರುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾವು, ನೋವುಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದವು. ಕೋವಿಡ್-19 ರಿಂದ ಅನೇಕ ಪಾಲಕರು ಮರಣಹೊಂದಿದ್ದು, ಮಕ್ಕಳ ಭವಿಷ್ಯ ಅನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಗಳ “ಬಾಲಸೇವಾ ಯೋಜನೆ” ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿದೆ. ಈ ಆದೇಶವನ್ನು 25/06/2021 ರಂದು ಹೊರಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೋವಿಡ್-19 ರಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ ಪೋಷಕರನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಒಬ್ಬ ಪೋಷಕರನ್ನು ಅನ್ಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪೋಷಕ ಕೋವಿಡ್-19 ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ 18 ವರ್ಷ ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳು ರೂ. 3500/- (ಮೂರು ಸಾವಿರದ ಐದುನೂರು)ಗಳ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಧನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಎಸ್‌ಎಸ್‌ಎಲ್‌ಸಿ ಪೂರೈಸಿದ್ದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಲ್ಯಾಪ್ಟಾಪ್ ಅಥವಾ ಟ್ಯಾಬ್ ವಿತರಣೆ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮಗು ಹೆಣ್ಣು ಮಗು ಆಗಿದ್ದಲ್ಲಿ 21 ವರ್ಷ ತುಂಬಿದ ನಂತರವೂ 1,00,000 (ಒಂದು ಲಕ್ಷ) ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯ ನೀಡಬಹುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದು, ಜಿಲ್ಲಾ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಸದಸ್ಯರಿದ್ದು, ಜಿಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳ ರಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಸದಸ್ಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಕಾರ್ ಯೋಜನೆ

18 ವರ್ಷ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡ ಬಾಲಮಂದಿರದಿಂದ ಸಮಾಜದ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಳ್ಳುವ

ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ 21 ವರ್ಷ ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಬದುಕು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುವಾಗುವಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣ, ಆರೋಗ್ಯ, ತರಬೇತಿ ಕೌಶಲ್ಯ, ಸ್ವ ಉದ್ಯೋಗ ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ವತಿಯಿಂದ ಮಾಸಿಕ ರೂ. 5000 ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಿಂದ ಅನೇಕ ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಅನುಪಾಲನಾ ಗೃಹ

18 ವರ್ಷ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡು ಬಾಲ ಮಂದಿರದಿಂದ ಸಮಾಜದ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳ್ಳುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ 21 ವರ್ಷ ತುಂಬುವವರೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಮುಂದುವರಿಸಲು ನೆರವು, ಆಶ್ರಯ, ಕೌಶಲ್ಯ, ವೃತ್ತಿ ತರಬೇತಿ, ಸ್ವಾವಲಂಬಿ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡುವ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಯೋಜನೆಯಾಗಿದೆ. ಅವರಿಗಾಗಿಯೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕ 07 ಅನುಪಾಲನಾ ಗೃಹಗಳನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ವಿವಿಧ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿದೆ. ಬಾಲ ಮಂದಿರ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲನಾ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದ ಮಕ್ಕಳು ಅನುಪಾಲನಾ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಂಡು 21 ವರ್ಷ ಪೂರೈಸುವವರೆಗೆ ಪುನರ್ವಸತಿಗೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಿದೆ.

ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲನಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು

ಮಕ್ಕಳ ನ್ಯಾಯಕಾಯ್ದೆ-2015, ಈ ಕಾಯ್ದೆಯ ಸೆಕ್ಷನ್ 41ರ ಪ್ರಕಾರ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಪೋಷಣೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಥವಾ ಕಾನೂನಿನೊಡನೆ ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿರುವ ಮಕ್ಕಳ ಆರೈಕೆಗಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನಡೆಸಲ್ಪಡುವ ಅಥವಾ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಡೆಸಲ್ಪಡುವ ಕೇಂದ್ರ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಧನಸಹಾಯ ಪಡೆಯುತ್ತಿರಲಿ, ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಈ ಕಾಯಿದೆಯಡಿ ಸೂಚಿಸಿರುವಂತೆ 6 ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ನಿಯಮದಡಿ ಅನೇಕ

ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿವಿಧ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲನಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿವೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಆಗತಾನೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗುವಿನಿಂದ 18 ವರ್ಷದವರೆಗಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪುನರ್ವಸತಿ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಅವರ ಪೋಷಣೆ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ.

ಈ ಕಾಯ್ದೆ ಪ್ರಕಾರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಆಶ್ರಯ ಕೊನೆಯ ಅವಕಾಶವಾಗಿದ್ದು, ಅವರಿಗೆ ಕೌಟುಂಬಿಕ ವಾತವರಣ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಮೊದಲ ಆದ್ಯತೆಯಾಗಿದೆ. ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಾಗ ಅವರನ್ನು ದತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ, ಪಾಸ್ಟರ್ ಕೇರ್, ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೌಟುಂಬಿಕ ವಾತವರಣ ನೀಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡು ಅವಕಾಶಗಳು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಹೋದರೆ ಅವರನ್ನು ಪುನಃ ಅದೇ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪುನರ್ವಸತಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಪಾಲನೆ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಹಾಗೂ ಕಾನೂನಿನೊಡನೆ ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳ ರಕ್ಷಣೆ, ಪೋಷಣೆ ಮತ್ತು ಪುನರ್ವಸತಿಗಾಗಿ 70 ಸರ್ಕಾರ ಬಾಲ ಮಂದಿರಗಳು, 17 ವೀಕ್ಷಣಾಲಯಗಳು, 35 ತೆರದು ತಂಗುದಾಣಗಳು, 1 ಸುರಕ್ಷತೆಯ ಸ್ಥಳಗಳು, 1 ವಿಶೇಷ ಗೃಹ, 38 ವಿಶೇಷ ದತ್ತು ಕೇಂದ್ರಗಳು, 7 ಅನುಪಾಲನ ಗೃಹ, ಮತ್ತು ಇವುಗಳನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ ಸರ್ಕಾರೇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲನಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ನಡೆಸುತ್ತಿವೆ.

ಪೋಷಣೆ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣೆ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ನೀಡಿದ್ದರೂ, ಕೌಟುಂಬಿಕ ವಾತವರಣ ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಅವರ ಶಿಕ್ಷಣ, ಆರೋಗ್ಯ, ರಕ್ಷಣೆ ಹಾಗೂ ಪುನರ್ವಸತಿ ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ನೈಜ ಬಾಲ್ಯ, ತಂದೆ ತಾಯಿಯ ಪ್ರೀತಿ ನೀಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮಕ್ಕಳ ಸ್ನೇಹಿಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಮಕ್ಕಳ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ಕೊರತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಬಹುದು, ಪಾಸ್ಟರ್ ಕೇರ್

ಮತ್ತು ದತ್ತು ಹೋಗದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೌಟುಂಬಿಕ ವಾತವರಣ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ಕರೆತರಲು ಎಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಅವಕಾಶಗಳಿದ್ದರೂ ಅವರು ಬದುಕು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸುಸ್ಥಿರತೆ ಸಾಧಿಸಲು ಹೆಣಗಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರದೇ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಅವರು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಅವರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರಿ ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿನ ಸವಾಲುಗಳು, ಬದುಕು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಆರ್ಥಿಕ ಅವಕಾಶಗಳು, ಸಾಮಾಜಿಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಮಾನ, ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯ ಅವಕಾಶಗಳು ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಅವರು ಇಂದಿಗೂ ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಹೋದ ಮಕ್ಕಳ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳ ಕುರಿತು ಸರ್ಕಾರದ ಬಳಿ ಯಾವುದೇ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳು ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ.

ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಾದರೂ ಇಂತಹ ಮಕ್ಕಳ ಬದುಕನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಕಾರ್ಯತಂತ್ರಗಳು, ಬೆಂಬಲ, ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ, ಉದ್ಯೋಗದ ಅವಕಾಶಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಸರ್ಕಾರ ವಿಶೇಷ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಕ್ರಮಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆಯ ಸುತ್ತೋಲೆಗಳು. ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ.
- ಮಕ್ಕಳ ನ್ಯಾಯ ಕಾಯ್ದೆ (ಪೋಷಣೆ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣೆ)-2015. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ
- ಮಿಷನ್ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾರ್ಗಸೂಚಿಗಳು. (2022). ಮಕ್ಕಳ ರಕ್ಷಣಾ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ.
- ರಾಜ್ಯ ಮಕ್ಕಳ ರಕ್ಷಣೆ.

<https://icps.karnataka.gov.in>

- Bajpai, A. (2018). The Juvenile Justice (Care and Protection of Children) Act 2015: an analysis. *Indian Law Review*, 2(2), 191–203.
<https://doi.org/10.1080/24730580.2018.1552233>
- Bourdillon, M. F. (2004). Children in development. *Progress in Development Studies*, 4(2), 99–113.
<https://doi.org/10.1191/1464993404ps079oa>
- Ghanashyam, B. (2010). India failing children orphaned by AIDS. *Lancet*, 375(9712), 363–364.
[https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(10\)60151-1](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(10)60151-1)